

Rapport 2010:52

Arkeologisk förundersökning

Vadstenagatan

RAÄ 5
Korsningen Vadstenagatan, V Kyrkogatan
Skänninge stad
Mjölby kommun
Östergötlands län

Olle Hörfors

ÖSTERGÖTLANDS LÄNSMUSEUM
AVDELNINGEN FÖR ARKEOLOGI

Vadstenagatan

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.	4
Syfte och frågeställningar	5
Metod och dokumentation	6
Resultat	6
Referenser	6
Tekniska uppgifter.	9

*Omslagsbild: Korsningen utanför Skänninge stadshotell sedd från söder.
Foto Olle Hörfors, ÖLM.*

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

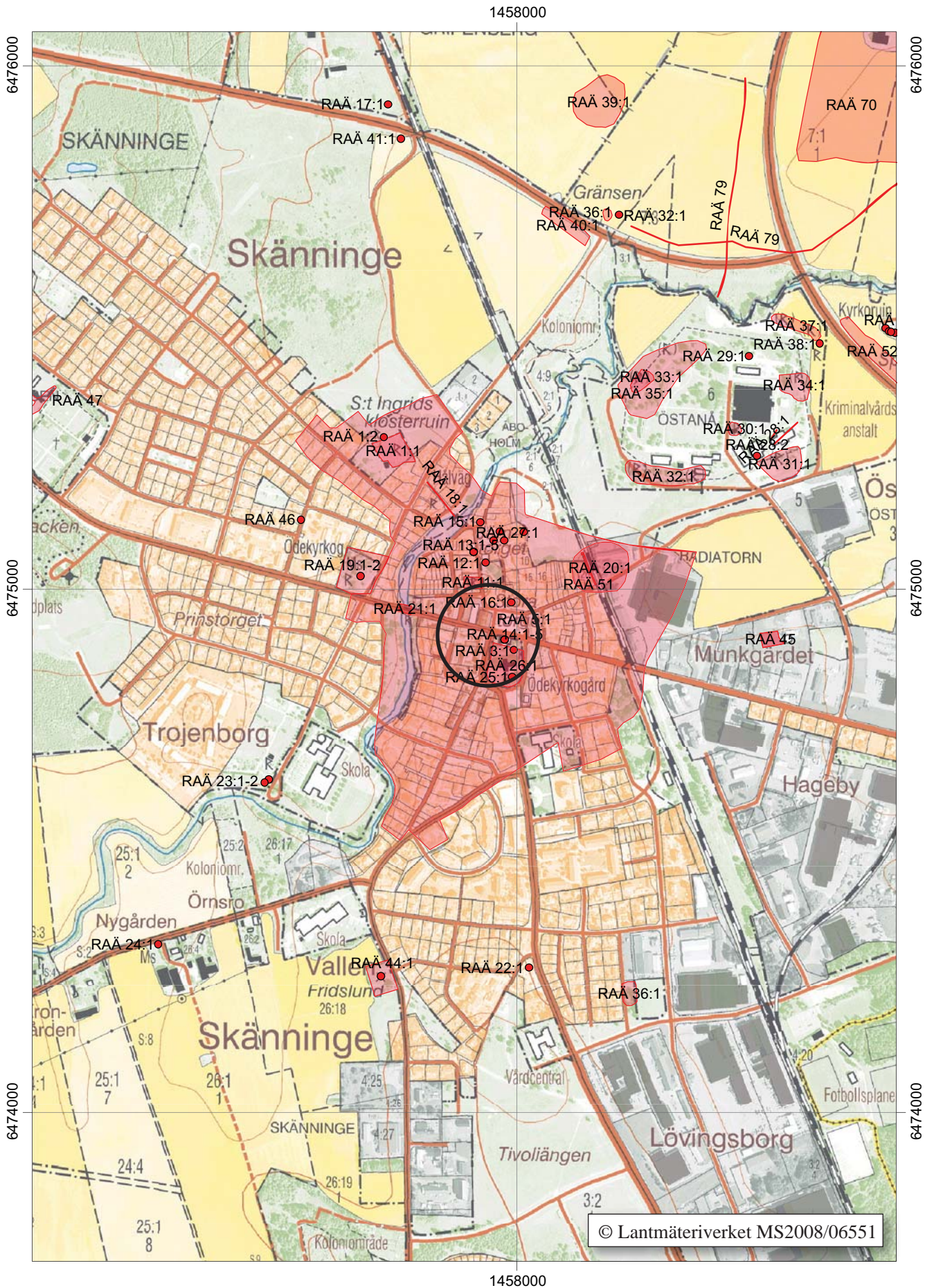
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

Vid reparation av vattenledningar i korsningen Vadstenagatan/Stora torget/Kyrkogatan i Skänninge stad och Mjölby kommun genomförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning. Vid denna framkom en kortare sträckning med bevarade kulturlager. En tät men markerad lagerföljd kunde iakttagas och dokumenteras. Kulturlagret hade en tjocklek på 0,6 m. Fynden inskränkte sig till ett fåtal bitar bearbetat ben och några skärvor yngre rödgods.

Olle Hörfors
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 8F4b och 8F5b, med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Inledning

I samband med en reparation av en brusten vattenledning i Vadstenagatan mitt för Västra Kyrkogatan och Stora Torget genomförde Östergötlands länsmuseum en antikvarisk kontroll i september 1994. Fälтарbetet och rapportsammanställningen utfördes av antikvarie Olle Hörfors. Uppdragsivare var Gatukontoret i Mjölby kommun som också svarade för kostnaderna.

Områdesbeskrivning

Skänninge stad är centralt belägen i ett öppet jordbrukslandskap. Staden förefaller ha växt fram successivt under 1000- och 1100-talen, först som centralort vid ett vägmöte och vadställe och senare som en av Östergötlands äldsta städer. Staden omnämns för första gången 1178. Den når sin höjdpunkt under 1200- och 1300-talen. 1400-talet innebar en stor tillbakagång i takt med att Vadstena växte till. Till nedgången bidrog också ett antal förödande stadsbränder under denna tid. Under 1500-talet förlorade staden under en period sina stadsrättigheter (Feldt 2004,

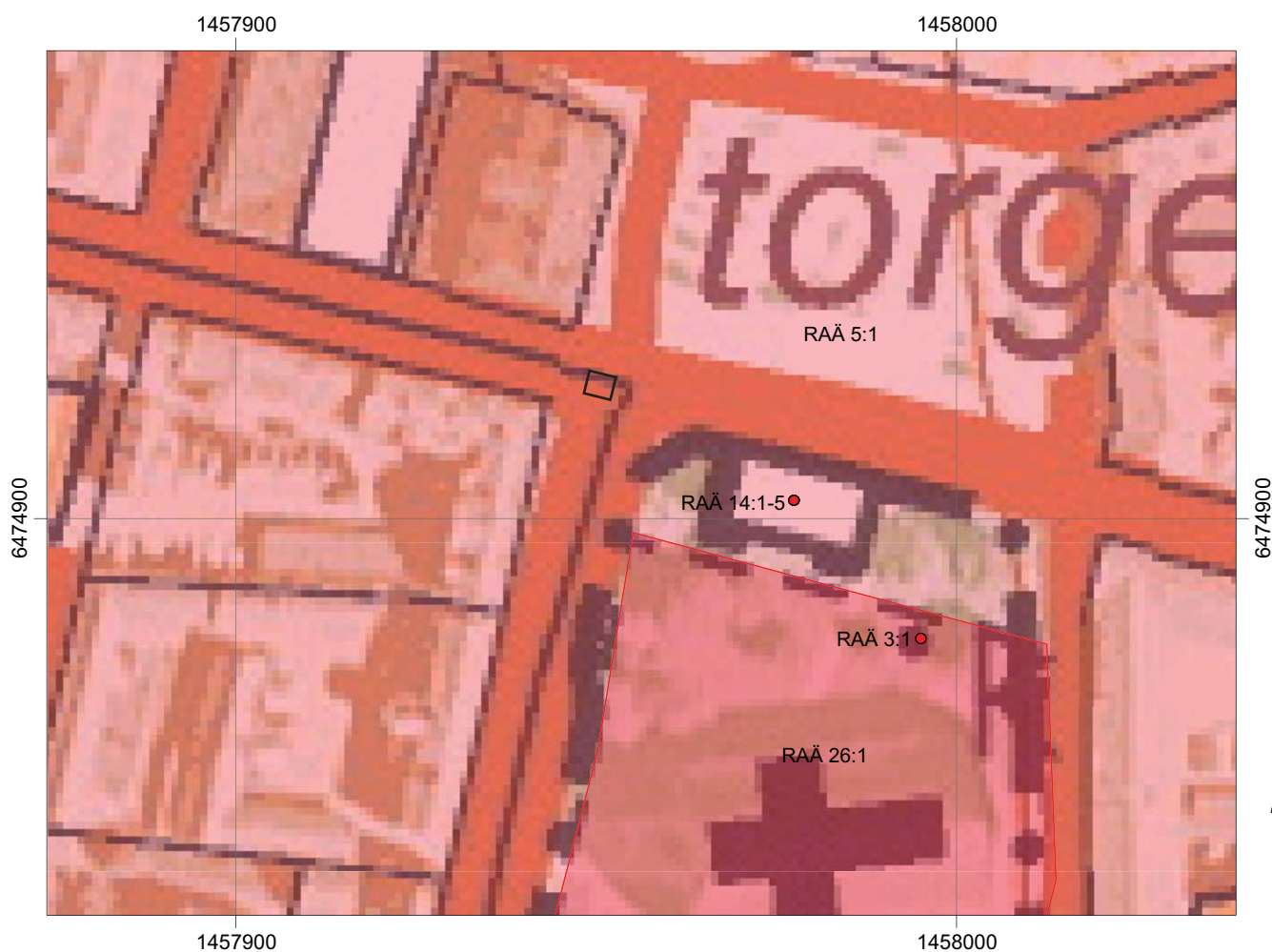
Hasselmo 1983). Skänninge är en av landets äldsta städer. Skeninge omnämns första gången 1178 som "skeniam" i ett påvligt skyddsbrev (sofi.se).

På 1100-talet fanns Allhelgonakyrkan och S:t Martins kyrka på platsen. I början av 1200-talet uppfördes Sveriges första hospital, senare tillkom två dominikanerkonvent, S:t Olofs konvent och Sveriges första kvinnliga dominikanerkonvent, S:ta Ingrid. På senare delen av 1200-talet dominerades Skänninge av tysk befolkning som anlade Stora torget och byggde den mäktiga Vårfrukyrkan som stod färdig i början av 1300-talet.

Ortnamnet Skänninge (Skeningiam 1178) är bildat från Skena som i Skenaån. Ånamnet syftar på en nedskuren, skårliknande sträckning av loppet i Skänninge. Slutnamnet -inge syftar på inbyggarna, skeningarna, alltså "de som bor vid Skenaån".

Skänninge är idag en utpräglad trästad med värdefull bebyggelse från 1700- och 1800-talen. Den har kvar sin unika stadsmiljö som gått förlorat i så många andra småstäder.

I allmänhet är stadens kulturlager diffusa och svåra

att datera. Brandlager från de historiskt kända stadsbränderna kan bara spåras fläckvis i staden. Sannolikt har bebyggelsen i staden varit förhållandevis gles och spridd vilket gör begränsningarna av staden osäkra.

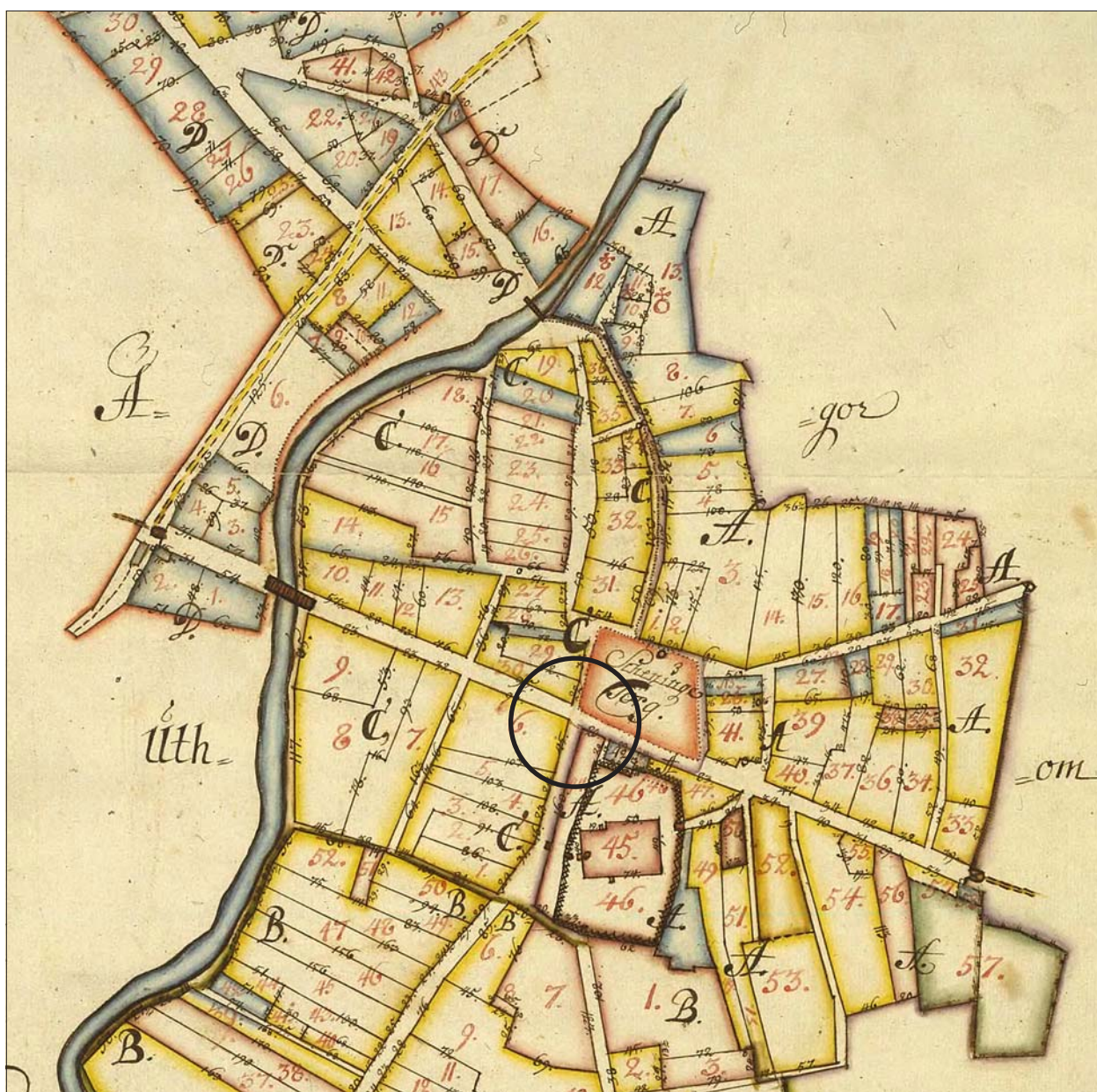
Vid undersökningar i stadsområdet har förhistoriska lämningar påträffats vid flera tillfällen. Detta kan tyda på en platskontinuitet från forntid till dagens stad. Lämningarna har sin huvudutbredning kring Follingegatan, strax söder om den aktuella undersökningen (Feldt 2004, Feldt i manus).

Det aktuella schaktet är beläget mitt i den medeltida staden, intill både Stora Torget, Rådhuset och Vårfrukyrkan.

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var i första hand att, där så var möjligt, se till att arbetet berörde fast fornlämning i så liten omfattning som möjligt. Dessutom skulle den arkeologiska förundersökningen fastställa i vilken omfattning det förekommer fast fornlämning i form av kulturlager eller konstruktioner i det aktuella området. Om fast fornlämning framkom skulle den dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras.

Metod och dokumentation

Syfte och frågeställningar

Figur 4. Stadskarta från 1713 med undersökningsområdet markerat.

VA-schaktet grävdes med maskin till ett djup av 2 m under den nuvarande gatunivån.

De kulturlager som framkom dokumenterades på profilritning i skala 1:20.

Föremål som togs tillvara relaterades stratigrafiskt och förvaras i avvaktan på slutligt fyndfördelning i Östergötlands läns museums arkiv under fyndnummer ÖLMC4507:1-3.

Resultat

Schaktet var endast 4 x 3 m stort och berörde, eftersom det rörde sig om en reparation, endast sedan gammalt uppgrävd mark. Trots detta påträffades i schaktets södra vägg ett parti på en meters bredd där bevarade kulturlager kunde dokumenteras.

Under gatstenen fanns ett 1 m tjockt lager innehållande påförd sand och en äldre gatunivå med gatsten, A1. De bevarade kulturlagren var 0,6 m tjocka och delade i tre olika nivåer med fyra olika lager. Överst fanns ett fett humöst kulturlager, lager 5, följt av ett kulturlager utblandat med gödsel, sten och slaktavfall i form av obrända djurben, lager 6. I botten fanns ett mörkt kulturlager i vilket en lins med gödsel och lera ingick, lager 7 och 8. Den naturliga undergrunden bestod av en vit kaolinliknande lera.

Referenser

Feldt A-C. 2004. *Före staden. Preurbana lämningar i Skänninge*. C-Uppsats. Institutionen för Arkeologi och Antik historia. Uppsala Universitet.

Feldt A-C. i manus. Översandad forntid på Follingegatan. Arkeologisk förundersökning Follingegatan, RAÄ 5 Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötlands län.

Hasselmo M. 1983. *Skänninge. Rapport Medeltidsstaden 40*. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

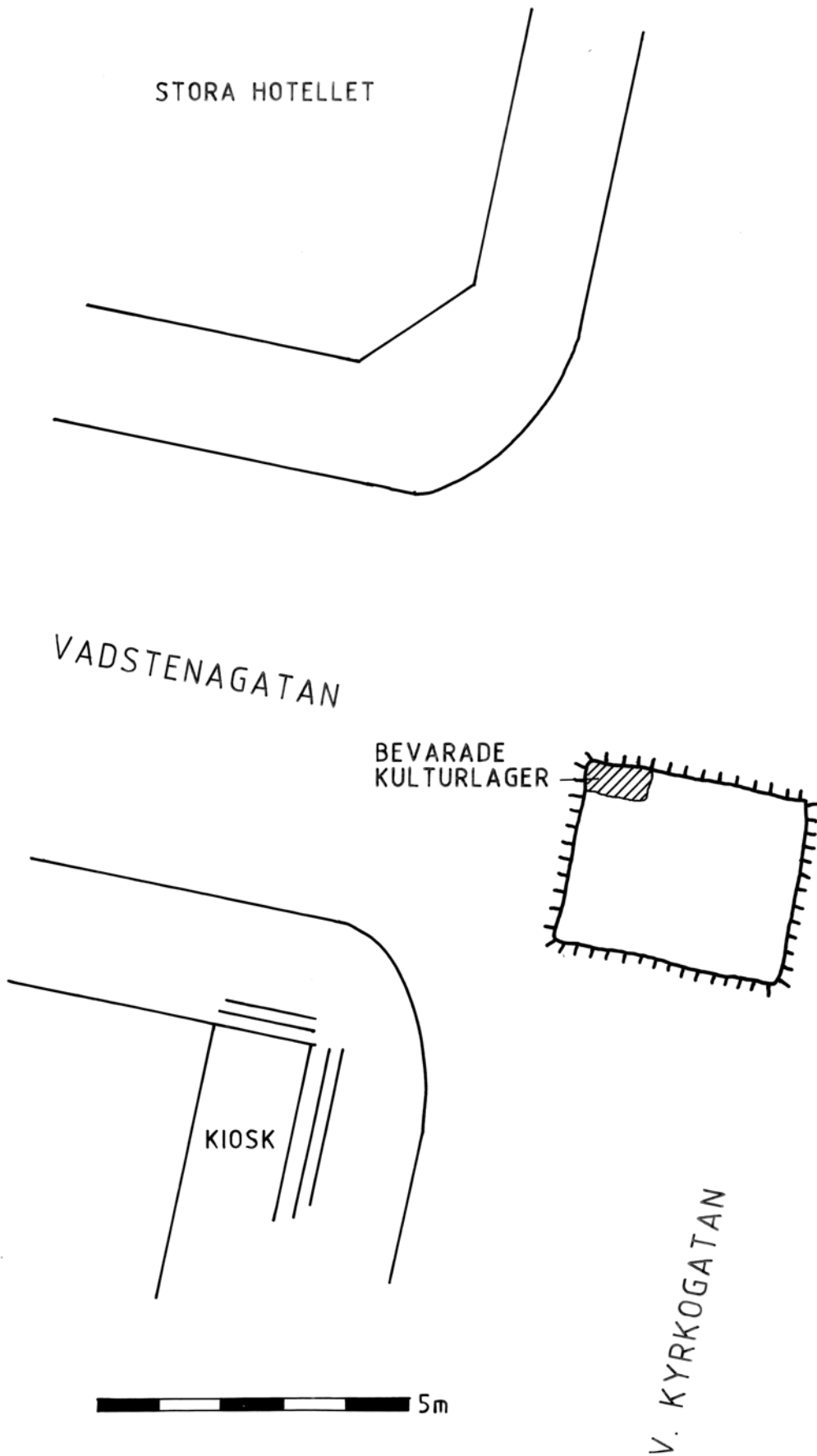
Nr	Antal	Föremål	Material	Lager	Vikt	Kommentar
C4507:1	2	Oidentifierat	Järn	3	1,8	
C4507:2	3	Obrända ben	Ben	3	36,5	
C4507:3	1	Spets	Ben	3	3	Täljd spets

Tabell 1. Fyndlista

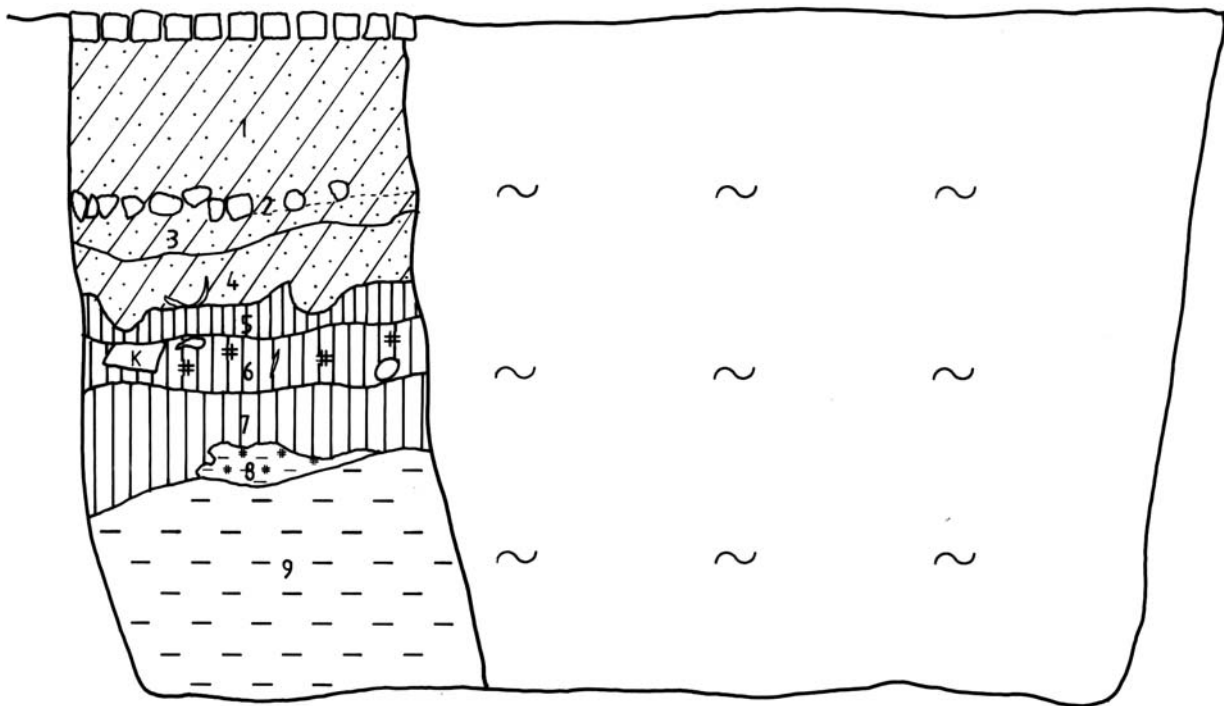

Figur 5. Det täljda benfragmentet ÖLMC4507:3. Foto Olle Hörfors, ÖLM.

Figur 6. Schaktplan. Skala 1:100.

Lagerföljd

1. Påförd sand.
2. Äldre gatunivå, A1.
3. Påförd sand.
4. Påförd sand.
5. Kulturlager, fett humöst.
6. Kulturlager, utblandat med gödsel och sten.
Fynd av obrända ben.
7. Kulturlager.
8. Lera, gödsel.
9. Lera, kritvit och homogen.

Figur 7. Profilritning mot N. Skala 1:25.

Tekniska uppgifter

Gator: Vadstenagatan, Västra Kyrkogatan, Stora Torget
Kvarter: -
Stad: Skänninge
Kommun: Mjölby
Län och landskap: Östergötland

Fornlämning: RAÄ 5
Ekonomiska kartans blad 085 41 (8F4b Skänninge)
Koordinater X6474919, Y1457954
Koordinatsystem RT 90 2,5 gon V

Typ av undersökning: Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens beslut -
Länsstyrelsens dnr: 220-435-94
Länsstyrelsens handläggare Carin Claréus
ÖLM dnr: 148/94
ÖLM projektnr: Ä5951

Uppdragsgivare: Mjölby kommun, Gatukontoret
Kostnadsansvarig: Mjölby kommun, Gatukontoret

Fältarbetsledare: Olle Hörfors
Personal: -

Fältarbete: 1994-09-14

Foto: -
Fynd: ÖLMC4507:1-3
Analyser: -

Grafik Lasse Norr
Renritning Thomas Berglund
Grafisk form Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273 Rapport 2010:52 © Östergötlands länsmuseum

Vid reparation av vattenledningar i korsningen Vadstenagatan/ Stora torget/Kyrkogatan i Skänninge stad och Mjölby kommun genomförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning. Vid denna framkom en kortare sträckning med bevarade kulturlager. En tät men markerad lagerföljd kunde iakttas och dokumenteras. Kulturlagret hade en tjocklek på 0,6 m. Fynden inskränkte sig till ett fåtal bitar bearbetat ben och några skärvor yngre rödgods.